

نیم‌نگاهی به «ذخائر الحرمین الشریفین»

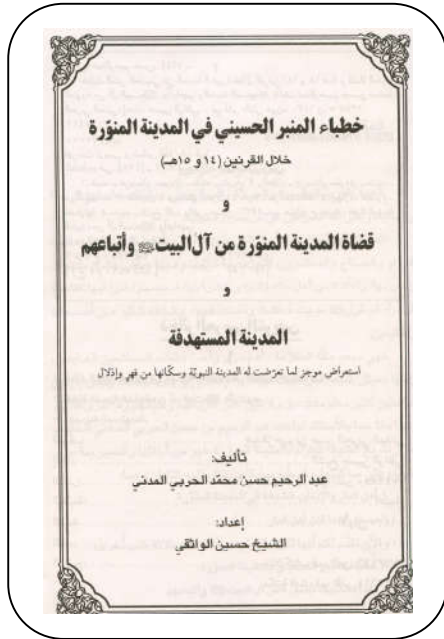
حسین و اتقی

مکه مکرمه و مدینه منوره، دو پایتخت و مرکز اصلی مذهبی و فرهنگی جهان اسلام است که همه طوائف و مذاهب اسلامی برای تثبیت موقعیت و مشروع نشان دادن مذهب و مرام خود می‌کوشند در آن دو شهر مقدس برای خود پیشینه‌ای جستجو کنند. در این میان تا کنون درباره سوابق تشیع در حجاز و خدماتی که شیعیان عموماً و ایران خصوصاً به حرمین مکرمین داشته پژوهشی انجام نشده است. برای پرکردن این خلأ تصمیم گرفتم کتاب‌هایی را با یک طرح و با فروست (ذخائر الحرمین الشریفین) به جامعه علمی عرضه کنم. اکنون که چند گام برداشته شده و ۵ جلد از آن به چاپ رسیده، مناسب است به معرفی آن‌ها به صورت مختصر بپردازم. از سنگینی کار و مشکلات سر راه و تنهایی و ... شیکوه نمی‌کنم. در مسیری که هیچ منبعی از پیش آماده نبوده و کسی در این راه قلمی نزده تا چراغ راهی باشد، از خداوند متعال استمداد می‌طلبم و از الطاف بیکرانش بی‌نهایت سپاسگزارم و به ادامه کار دلبسته‌ام، فإِنَّهُ وَلِيُّ التَّوْفِيقِ وَالْهُدَايَةِ.

مجلدات چاپ شده از ذخائر الحرمین:

جلد اول: شامل سه کتاب است:

۱. *خطباء المنبر الحسيني في المدينة المنورة*. شرح حال و معرفی ۷۳ منبری و روضه خوان است که در دوره صدساله فشار و اختناق و هابیت، مجالس روضه خوانی امام حسین علیه السلام را به صورت زیرزمینی در مدینه منوره برگزار می کردند، همانند عهد رضاخان پهلوی در ایران.

۲. *قضاة المدينة المنورة من الشيعة*، شرح حال قاضی های شیعی مدینه منوره است در قرون ششم، هفتم و هشتم هجری، دوره ای که قضاوت و امامت جمعه و امارت مدینه در دست شیعیان بوده است.

۳. *المدينة المستهدفة*. شرح و توضیح ستم هایی است که از ناحیه ظالمان در طول

قرون بر شیعیان مدینه رفته است.

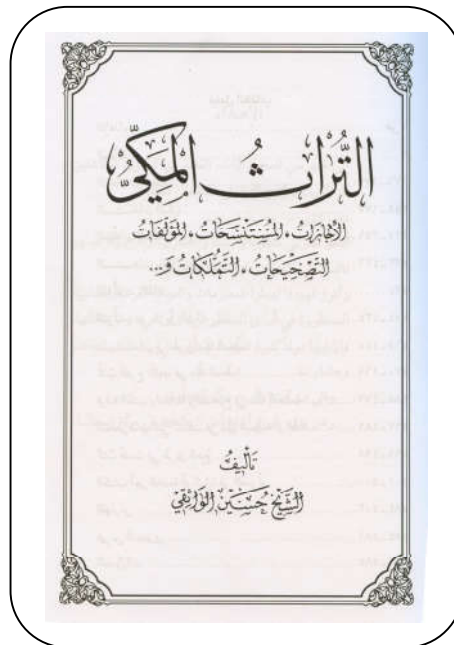

این سه کتاب تألیف نویسندۀ معاصر اهل مدینه، استاد عبدالرحیم حربی است که من با زحمت فراوان آن را اصلاح، ویرایش و در ۴۳۲ صفحه چاپ کرده ام. جلد دوم: *بهجة الكساء في تعريف الخمسة أهل الكساء* نام دارد، منظومه ای بلند و شیرین، روان و دلنشین است در قالب ارجوزه، در فضائل پنج تن آل عبا علیهم السلام. سروده خضر بن عطاء الله موصلی مکی (د ۱۰۰۷ هـ) در سال ۹۹۶ هـ. ق در مکه

معظمه که به سلطان مکه تقدیم کرده است. من آن را از روی نسخه اصل همان نسخه‌ای که شاعر نویسانده و به شریف مکه هدیه کرده - تحقیق و اعراب‌گذاری کرده و با یک مقدمه نسبتاً طولانی در ۱۷۶ صفحه به چاپ رسانده‌ام. شیخ آقابزرگ تهرانی، این شاعر را شیعه دوازده امامی می‌داند.

جلد سوم: التُّرَاثُ الْمَكِّي نام دارد که حاوی اسناد حضور علمی شیعیان در مکه معظمه، و به تعبیر دقیق‌تر تاریخ حوزه علمیه شیعه در مکه است. این اثر که آماده‌سازی آن کار نفسگیری بود و در ۶۶۴ صفحه به چاپ رسید، حاوی این موضوعات است:

الف) خبر یا متن یکصد اجازه‌روائی که علمای شیعه در مکه معظمه برای طلاب و فضلا نوشته‌اند.
ب) معرفی ۳۲۰ نسخه خطی شیعی که در مکه و طائف کتابت شده است.
ج) معرفی ۱۲۰ تالیف شیعی در مکه.

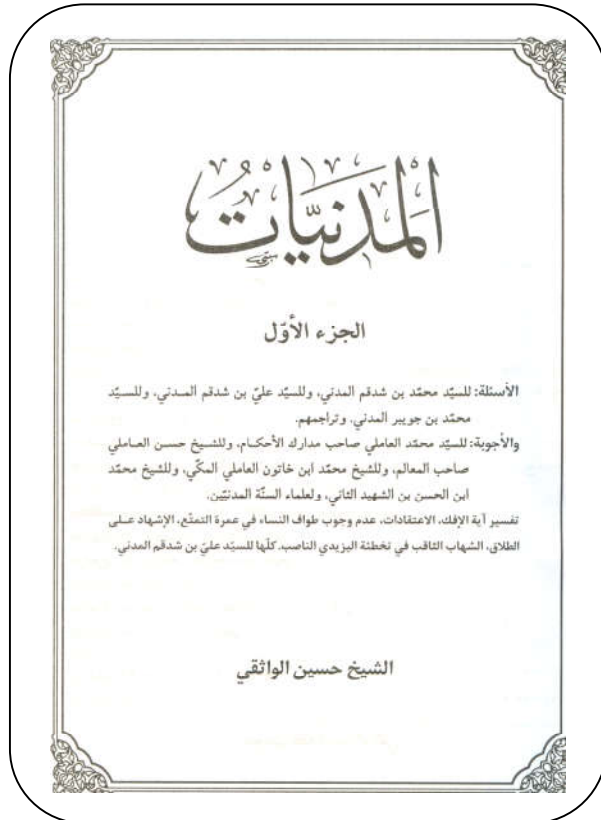

د) قرائت و مقابله کتاب‌های حدیثی و فقهی شیعه در مکه.
ه) تملک و خرید و فروش نسخه‌های خطی شیعه در مکه، و موضوعات جانبی دیگر.

و در پایان ۸۰ صفحه تصویر رنگی از انجامة‌های نسخه‌های خطی مکی و نمونه خط علمای شیعه در مکه که روی کاغذ گلاسه چاپ شده است. همانطور که ملاحظه می‌شود منابع این کتاب قطور، تماماً نسخه‌های خطی است که نشانه اهمیت و سختی کار است.

جلد چهارم و پنجم: المدنیات. به مناسبت آنکه سال ۲۰۱۳ میلادی مدینه منوره پایتخت فرهنگی جهان اسلام اعلام شده، در دو جزء به چاپ رسیده است.

الجزء الأول: حاوی این مطالب است: ۱. معرفی تابلو سنگ‌نوشته بسیار نفیس و زیبا که میرزا محمدعلی سنگلاخ خراسانی (د ۱۲۹۴ق) در مصر آن را بر روی سنگ مرمر سفید نوشت و تراشید با صرف ۸ سال وقت و ۶۵۸ کیسه پول نقد، و تصمیم داشت آن را به مدینه منوره ببرد و در روضة النبي ﷺ نصب کند اما سلطان عثمانی به او اجازه نداد. به ناچار آن را به تبریز آورد و اکنون در موزه تبریز نگهداری می‌شود.

۲. سؤالات فقهی و اعتقادی علمای شیعه مدینه چون سید محمد بن شدقم و سید علی بن شدقم و سید محمد بن جویر، همراه با شرح حال آنان.

۳. پاسخ‌های صاحب مدارک و صاحب معالم، و شیخ محمد بن خاتون مکی و علمای سنی مدینه به آن پرسش‌ها.

۴. رساله‌های: تفسیر آیه إفک، اعتقادات، عدم وجوب طواف النساء فی عمرة التمتع، الإشهاد علی الطلاق، الشهاب الثاقب

فی تخطئة الیزیدی الناصب، همه از علی بن شدقم مدنی.

جزء دوم/المدنیات که جلد پنجم این سلسله است دربردارنده این موضوعات است:

۱. پرده‌های مرقد پیامبر اکرم صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ که در زمان‌های گذشته برای مرقد ائمه اطهار عَلَيْهِمُ السَّلَامُ در عراق فرستاده شده است.
۲. پرسش‌های دانشمندان شیعه مدینه هم چون سید حسن بن شدقم مدنی، سید علی بن حسن بن شدقم مدنی، سید محمد بن علی بن طراد مدنی، شیخ حسین بن ربیع مدنی، همراه با زندگینامه آنان.
۳. پاسخ‌های شهید ثانی، شیخ بهائی و پدر شیخ بهائی به آن پرسش‌ها.
۴. التراث المدنی شامل: اجازة‌ها، تألیفات، نسخه‌های خطی، مقابله کتاب‌ها و تملکات بر روی کتاب‌های شیعی در مدینه منوره.

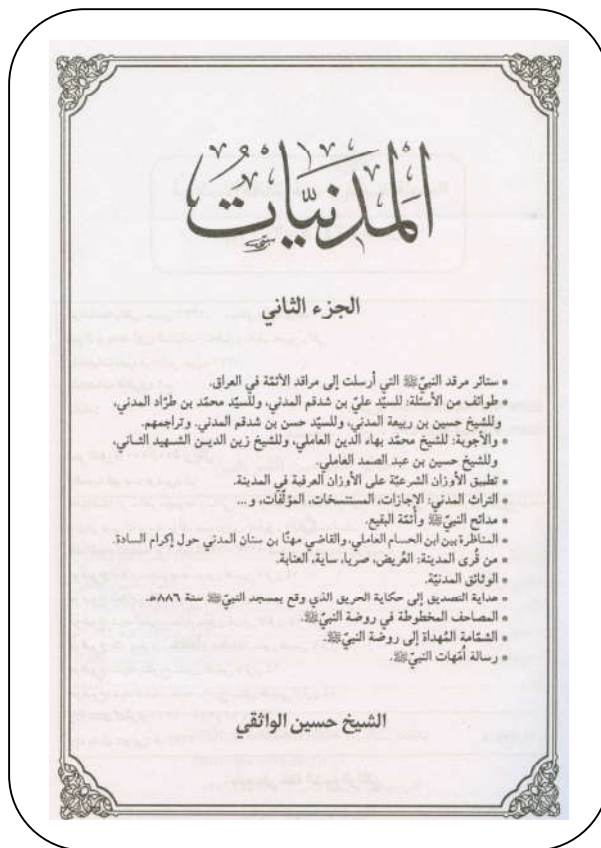
۵. بعض اشعاری که

در مدح پیامبر اکرم صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ
و ائمه بقیع عَلَيْهِمُ السَّلَامُ سروده
شده است.

۶. مناظره بین سید
مهنا قاضی شیعی مدینه و
ابن حسام عاملی درباره
احترام سادات.

۷. معرفتی بعضی
روستاهای اطراف مدینه
که مربوط به ائمه
اطهار عَلَيْهِمُ السَّلَامُ بوده است
همچون: غریض، صریا،
سایه و عنابه.

۸. سند دریافت
هدیه‌ای که سلطان
حسین بایقرا تیموری

توسط مولا عبدالرحمن جامی برای روضه‌النبي صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فرستاده است.

۹. معرفی موقوفاتی که در ایران وقف شده برای مکه معظمه و مدینه منوره و برای سادات حسینی مدینه.
۱۰. رساله (هدایة التصدیق إلى حکایه الحریق) درباره آتش سوزی مسجد النبی ﷺ در سال ۸۸۶ هـ.ق.
۱۱. فهرست قرآن‌های خطی که ۱۴۰ سال پیش در روضة النبی ﷺ موجود بوده، و در لابلاي آن‌ها قرآن‌هایی است که کاتب یا واقف آن‌ها ایرانی یا شیعه بوده‌اند.
۱۲. تحقیق مهم درباره خوشبو کننده‌ای که سلطان حسین صفوی برای مرقد پیامبر اکرم ﷺ فرستاد. آن هدیه شاهانه حدود ۱۵ کیلو وزن داشته، به شکل کُرّه، از طلای ناب، روی آن صدها گوهر گرانبها و درون آن عنبر خالص بوده است.
۱۳. تتمه‌ای بر کتاب التراث المکی.

مجلدات آماده چاپ از ذخائر الحرمین الشریفین:

- جلد ششم: تحفة الأبرار، شرح دعای امام حسین ﷺ در عرفات است به قلم حسین بن محمد شیرازی، یکی از علمای شیعه ساکن مکه در قرن ۱۱ هـ. ۹۰٪ کار آن به پایان رسیده و به زودی آماده چاپ می‌شود.
- جلد هفتم: دیوان/شعار فقیه بلندپایه سید محمد بن علی بن حیدر عاملی مکی است. نامبرده از علمای شیعه قرن ۱۲ هـ و ساکن مکه بوده و ۲۱ کتاب تا کنون از وی شناسایی شده است. این جلد نیز ۹۰٪ کار آن به پایان رسیده و به زودی آماده چاپ می‌شود.
- جلد هشتم: مکاتباتی است بین دربار صفوی و علمای آن عصر، با شرفای مکه معظمه و رجال آن دیار که در حال تدوین است.
- و این سلسله شریفه به یاری خداوند ادامه می‌یابد.

